

Preprečevanje nezgod pri delu v gradbeništvu

Dejavnost z največ dejavniki tveganja v Evropski uniji je gradbeništvo¹, saj se v tej dejavnosti vsako leto v nezgodah pri delu umre 1.300 ljudi. Pri gradbenih delavcih po celem svetu je verjetnost smrti pri delu trikrat večja kot pri drugih poklicih, verjetnost poškodb pa dvakrat večja. Tovrstne nezgode pri delu pomenijo ogromne stroške za **posameznika, delodajalca** in **družbo** in lahko predstavljajo precejšen delež pogodbene cene.

Več kot 99 % gospodarskih družb iz dejavnosti gradbeništva v Evropi sodi v sektor malega gospodarstva. Prav zato nezgode pri delu v gradbeništvu najbolj prizadenejo prav **majhne in srednje velike gospodarske družbe**. Nasveti v tem biltenu pa so koristni za gospodarske družbe vseh velikosti.

Odgovornost

Za zagotavljanje varnosti so odgovorni vsi, naročniki, nadzorniki projektov, delodajalci, posamezni izvajalci in samozaposleni. Zahteve, ki jih postavljajo direktive Evropske unije², vključujejo:

- Upoštevanje varnosti in zdravja pri delu pri vseh **gradbenih** delih že od samega načrtovanja dalje. Strani, udeležene v načrtovanju in izvajanju del, morajo delovati usklajeno.
- Uporaba **varne delovne opreme** (primernost, izbira, varnostne lastnosti, varna uporaba, usposabljanje in informiranje, inšpekcija in vzdrževanje).
- Postavljanje **opozorilnih varnostnih oziroma zdravstvenih znakov**, če se nevarnostim ni mogoče izogniti ali jih ustrezno zmanjšati s preventivnimi ukrepi.
- Uporaba **osebne varovalne opreme** (trda pokrivala, varnostni jermeni, zaščita za oči in dihala, varovalna obutev itd.), ki je prilagojena ugotovljenim tveganjem, če teh tveganj ni mogoče preprečiti na drugačen način.
- Zagotavljanje varnega delovnega okolja za **gradbene** delavce, npr. dostop, varne prometne poti.
- Upoštevanje **okvirne direktive** za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, ki vključuje oceno in preprečevanje tveganj, dajanje prednosti kolektivnim ukrepom za odpravljanje tveganja, posvetovanje z zaposlenimi, obveščanje in usposabljanje ter usklajevanje z izvajalci glede varnosti.

Direktive določajo minimalne zahteve, ki so bile prevzete v **nacionalne zakonodaje**. Slednje lahko določajo dodatne zahteve.

Delavci so dolžni aktivno sodelovati pri preventivnih ukrepih delodajalca in pri tem upoštevati navodila v skladu z usposabljanjem, ki so ga bili deležni.

Posvetovanje z zaposlenimi je nujno. Njihovo znanje omogoča odkrivanje nevarnosti in izvajanje učinkovitih ukrepov.

Preprečevanje nezgod pri delu – Ocenjevanje tveganj

V gradbeništvu obstajajo številne nevarnosti. Obstaja pa tudi veliko primerov dobre prakse, ki jih je mogoče dokaj preprosto uporabiti za preprečevanje nezgod pri delu. Prvi korak je izvedba **primerne in zadostne ocene tveganj**.

Za dejansko zmanjšanje stopnje nevarnosti za delavce pa tudi za druge (obiskovalce na gradbišču, naključne mimoidoče) mora ocena tveganj upoštevati vsa tveganja in nevarnosti. Zagotoviti je treba, da zmanjšanje enega tveganja ne bo povečalo drugega tveganja.

Opredeliti je treba vse nevarnosti, vključno s tistimi, ki jih povzročajo delovni postopki in drugi dejavniki, npr. struktura gradbišča. Temu sledi ugotavljanje velikosti ravni tveganja, ob upoštevanju že izvedenih varnostnih ukrepov. So obstoječi varnostni ukrepi dovolj ali pa je morda treba narediti več? Rezultati ocene tveganj so v pomoč pri iskanju najustreznejšega ukrepa dobre prakse³.

Praktično preprečevanje nezgod pri delu

Glavne nevarnosti so delo na višini, izkopavanja in premikanje tovorov. **Prednost je treba dati tistim ukrepom, ki odpravljajo ali zmanjšujejo nevarnost pri viru in zagotavljajo kolektivno varovanje.** Individualno varovanje, na primer varovalna oprema, se uporablja takrat, ko tveganj ni mogoče dodatno zmanjšati na drug način.

Poleg ocene tveganj pa sta potrebna tudi stalno **spremljanje in redni inšpekcijski pregledi**.

Delo na višini

Padci z višine so najpogostejši razlog za poškodbe in smrti v gradbeništvu. Do njih pride zaradi dela na odrih ali ploščadih brez varnostne ograje ali brez ustrezno nameščenih varnostnih pasov, zaradi streh, ki niso primerne za hojo, ter zaradi slabo vzdrževanih, slabo postavljenih ali slabo zavarovanih lestev.

Celotni gradbeni proces mora biti načrtovan tako, da preprečuje tveganja padcev. V fazi projektiranja je treba načrtovati tudi varovanje pred padci. Tveganje je mogoče zmanjšati z namestitvijo namenskih varnostnih ograj oziroma – če je tveganje še vedno prisotno – z namestitvijo varnostnih pasov.

INRS - Yves COUSSON

¹ Stanje na področju varnosti in zdravja pri delu v Evropski uniji – pilotna študija, 2000. Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu. ISBN 92-828-9272-7.

² <http://europe.osha.eu.int/legislation/> ponuja povezave na **zakonodajo EU**, podrobnosti o usmeritvah Evropske komisije za majhne in srednje velike gospodarske družbe ter za ocene tveganj v gradbeništvu, prav tako pa tudi povezave na spletni strani držav članic, kjer je mogoče najti **nacionalne** zakonodaje, ki prevzemajo direktive in smernice. Gl. še posebej Direktivo o začasnih in premičnih gradbiščih.

³ Informacije za gradbeništvo najdete na spletni strani Agencije na naslovu <http://europe.osha.eu.practice/sector/construction/>.

Izkopavanja

Pred vsakim izkopavanjem upoštevajte vse potencialne nevarnosti – vključno z udorom zemljine (sesutje jarkov), padcev ljudi in vozil v izkopane jame ter spodkopavanje bližnjih zgradb. Nato izvedite ustrezne varnostne ukrepe. Označite lokacije *vseh podzemnih dejavnosti* in vzpostavite varnostne mehanizme, da se jim bo moč izogniti; prepričajte se, da je na gradbišču dovolj zalog *primerne materiala za podporo izkopavanju*; prepričajte se, da se za namestitev in odstranitev podpornega materiala uporablja *varna metoda*. Ugotovite vnaprej, kakšno ravnanje z materiali in kakšna *ustrezna oprema* bosta potrebna. Prepričajte se, da bo oprema dostavljena pravočasno in da je gradbišče za to pripravljeno.

Če želimo, da se varnostni ukrepi pravilno izvajajo, je treba opravljati **dnevne inšpekcijske preglede**: Je dostop v jamo in iz nje varen? So postavljene pregrade, ki preprečujejo ljudem, da bi padli v jamo? So materiali, izkopanine in stroji shranjeni dovolj daleč od roba jame?

Premikanje tovorov

Načrtujte čim manjše premikanje materialov in čim varnejše ravnanje z njimi. Prepričajte se, da je **oprema** pripravljena in da z njo upravljajo usposobljeni in izkušeni delavci.

Opremo naj redno pregleduje in preskuša pristojna oseba. **Usklajujte aktivnosti na gradbišču** – npr. delavcem, ki se ukvarjajo z dviganjem bremen, ne smete dovoliti, da bi ogrozili druge delavce, in obratno. Če **ročnega premeščanja bremen** ni mogoče preprečiti, organizirajte naloge tako, da boste količino fizičnega dela in pa razdalje čim bolj zmanjšali. Delavce usposobite za izogibanje tveganjem in za uporabo ustreznih tehnik.

Vsa dvigovanja s **premičnimi žerjavi** mora načrtovati in izvajati pristojno osebo. Voznik mora imeti jasen pregled, žerjav mora biti postavljen na ravnih tleh in v varni razdalji od izkopavanj ter od visokonapetostnih vodov.

Splošna red in čistoča ter varen dostop

Splošna organiziranost na gradbišču in čistoča sta zelo pomembni. Tako se na primer prepričajte, da je na vsa delovna mesta omogočen *varen dostop* (ceste, pešpoti, lestve, gradbeni odri itd.) brez ovir, da so *materiali varno* spravljani, da so *luknje* ograjene ali prekrite in jasno označene, da obstaja ustrezna ureditev za zbiranje in *odstranjevanje odpadnih materialov* in da je *osvetlitev* zadostna.

Usposabljanje in informiranje

Delavci morajo poznati tveganja, njihove posledice in varnostne ukrepe, ki jih je potrebno izvesti za varno delo. Usposabljanje mora biti vezano na resnične primere. Usposabljanje mora obsegati poznavanje tveganja, preventivne ukrepe, postopke za ravnanje v nujnih primerih, poročanje o težavah, osebno varovalno opremo, delovno opremo itd. Načrtujte tudi redna usposabljanja.

Usposabljanje samo mora temeljiti na dobri komunikaciji. Razprave o vprašanih varnosti in zdravja pri delu ter posredovanje informacij morajo biti sestavni del skupnih sestankov.

Osebna varovalna oprema

Na gradbišču je treba vedno nositi osebno varovalno opremo, če je to zahtevano. Oprema mora biti udobna, dobro vzdrževana in ne sme povečati drugih tveganj. Delavci morajo biti za njeno uporabo

ustrezno usposobljeni. Varovalna oprema vključuje: *varnostne čelade* – če obstaja nevarnost padajočih predmetov ali če se kdo lahko udari v glavo, *ustrezno obutev* – z zaščito za prste in podplate ter odporne proti drsenju, *varovalno obleko* – recimo v primeru slabega vremena ali pa v opozorilne namene, da so delavci boljše vidni (npr. za upravljavce vozil).

Kontrolna lista: Odri in lestve

- Je bila uporabljena najprimernejša oprema za zagotavljanje varnosti, vključno s potmi za dostop in evakuacijo?
- Se lestve uporabljajo samo takrat, ko uporaba druge opreme ni upravičena zaradi kratkega trajanja in nizkega tveganja?
- Je oder postavljen na trdni podlagi?
- So vse varnostne ograje postavljene na ustrezno višino?
- Je za tla gradbenih odrov na voljo dovolj desk?
- So deske pričvrščene?
- So bile vezi odra odstranjene?
- Je lestev najvarnejša in najboljša metoda za delo?
- Je lestev v dobrem stanju in primerna za vrsto in višino dela?
- Je lestev mogoče postaviti tako, da na vrhu ni previsoka?
- Je mogoče lestev pričvrstiti na obeh koncih?
- Je podporna površina trdna in ravna?

Če je odgovor na eno samo vprašanje negativen, je treba ukrepati **pred** začetkom del:

- Prepričajte se, da so odprtine, denimo luknje v tleh, ograjene z varnimi pregradami (npr. z varnostnimi ograjami in ogradnimi deskami) ali prekrite. Pregrada naj bo pritrjena ali ustrezno označena.
- Preverite vse dele odra, preden ga začnete postavljati.
- Preverite lestve, preden se nanje povzpnete, in se prepričajte, da so v dobrem stanju in varno postavljene.
- Na odrih uporabljajte opremo za preprečevanje padcev, še posebej pred namestitvijo varnostne ograje in desk, ter se prepričajte, da so varnostni pasovi pritrjeni na trden del in da se pravilno uporabljajo.
- Ne mečite opreme ali materialov na nižjo raven, na tla ali na varnostne mreže.

Več informacij / Literatura

Več informacij o dobrih praksah preprečevanja nezgod pri delu najdete na spletni strani Agencije na naslovu <http://osha.eu.int>. Vse publikacije Agencije na tem naslovu so na voljo brezplačno. 'Preprečevanje nezgod pri delu' je tema letošnjega Evropskega tedna varnosti in zdravja pri delu, ki v državah članicah poteka oktobra 2001 (več o tem na naslovu <http://osha.eu.int/ew2001/>). Spletna stran Agencije je povezana s spletnimi stranmi držav članic, kjer lahko najdete podatke o nacionalnih zakonodajah in smernicah. Za Slovenijo je to:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
Sektor za varnost in zdravje pri delu
Kotnikova 5
SI – 1000 Ljubljana
Faks: +386 1 478 3355
e-pošta: fp.mdds@gov.si